

บทที่ 4

สรุปผลการศึกษา

สถาบันการเงินเป็นภาคธุรกิจที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ บุคคลธรรมดาและกิจการต่างๆ ส่วนใหญ่จะใช้ประโยชน์จากสถาบันการเงินในฐานะเป็นผู้ฝากหรือผู้กู้ยืมเงิน สถาบันการเงินมีบทบาทคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือในระบบการเงินโดยผ่านความสัมพันธ์อันใกล้ชิดในการกำกับควบคุมอย่างเข้มงวดจากหน่วยงานของรัฐและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ความมั่นคงของสถาบันการเงินจึงเป็นที่สนใจและคำนึงถึงกันอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้านความสามารถในการชำระหนี้ สภาพคล่อง ตลอดจนความเสี่ยงจากการประกอบธุรกิจของสถาบันการเงิน

การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อพิจารณาการตกแต่งตัวเลขในงบการเงิน ที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพกำไรของสถาบันการเงินกลุ่มธุรกิจเงินทุน เงินทุนหลักทรัพย์ และธนาคารพาณิชย์ ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยทำการศึกษาจากรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต งบการเงินและหมายเหตุประกอบงบการเงินตั้งแต่ปี 2544 – 2546 ของสถาบันการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจำนวน 3 กลุ่ม จำนวนกลุ่มละ 1 บริษัท จากกลุ่ม บริษัทเงินทุน บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์และธนาคารพาณิชย์โดยใช้แบบสุ่มเลือก บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมาไม่ต่ำกว่า 5 ปี มีทุนจดทะเบียนไม่ต่ำกว่า 500 ล้านบาท ส่งงบการเงินแก่ตลาดหลักทรัพย์ และเผยแพร่งบการเงินแก่สาธารณชน โดยบริษัทต้องไม่อยู่ในสถานะล้มละลาย หรือพิทักษ์ทรัพย์ ทั้งสามบริษัทประกอบไปด้วย

1. บริษัทเงินทุน ก จำกัด (มหาชน)
2. บริษัทหลักทรัพย์ ข จำกัด (มหาชน)
3. ธนาคาร ค จำกัด (มหาชน)

หลักเกณฑ์ที่ใช้ในประเมินการตกแต่งงบการเงินที่มีผลกระทบต่อคุณภาพกำไร ของทั้ง 3 บริษัท คือ พิจารณาความถูกต้องของการแสดงมูลค่าจางบการเงินในส่วน ของ รายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต งบดุล งบกำไรขาดทุน งบแสดงการเปลี่ยนแปลงในส่วนของผู้ถือหุ้น งบกระแสเงินสด และหมายเหตุประกอบงบการเงินและประเมินผลกระทบ ของนโยบายการบัญชีที่กิจการ ใช้อยู่ที่มีผลต่อคุณภาพกำไร (Evaluation of Accounting Policy affect to Quality of Earning) ใช้อัตราส่วนทางการเงิน และวัดความแปรปรวนและความเสี่ยง (Standard Deviation and Risk Measurement)

สรุปผลการศึกษา

เมื่อใช้หลักเกณฑ์ประเมินการตกแต่งงบการเงิน ที่มีผลกระทบต่อคุณภาพกำไร สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. บริษัทเงินทุน ก จำกัด (มหาชน)

บริษัท เงินทุน ก จำกัด (มหาชน) เป็นบริษัทมหาชนขนาดใหญ่ ประกอบธุรกิจเงินทุน โดยจัดหาเงินจากประชาชนหรือจากบุคคล หรือจากนิติบุคคลหรือจากสถาบันการเงิน มีสำนักอำนวยการเงิน 13 แห่งอยู่ทั่วประเทศ มีรายการ (Business Transaction and Non – Business Transaction) ระหว่างบริษัทย่อยและบริษัทใหญ่จำนวนมาก

กรณีของบริษัท ก จำกัด (มหาชน) มีสาเหตุในการตกแต่งงบการเงินคือการสร้างแรงจูงใจทางการเงินโดยเปิดเผยเฉพาะส่วนที่ดี (Misinformation, Signaling and Financial Motive) สอดคล้องกับทฤษฎีความเป็นตัวแทน (Agency Theory) คือผู้บริหารสร้างมูลค่าสูงสุดแก่กิจการด้วยการแสดงผลการดำเนินงานที่ดีแก่บุคคลภายนอกซึ่งเป็นอีกสาเหตุหนึ่งในการตกแต่งงบการเงิน

รูปแบบการตกแต่งงบการเงินของบริษัท ก จำกัด (มหาชน) คือ ตั้งค่าเพื่อหนี้สงสัยจะสูญโดยตั้งตามเกณฑ์ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดแต่ไม่ได้ตั้งค่าเพื่อหนี้สงสัยจะสูญอย่างเพียงพอตามหลักการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไป และ งบการเงินรวมของบริษัทไม่ได้รวมงบการเงินของบริษัทย่อยและบริษัทร่วม และข้อมูลของบริษัทย่อยและบริษัทร่วมยังมิได้รับการตรวจสอบจากผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

เมื่อใช้อัตราส่วนทางการเงิน มาคำนวณเพื่อพิจารณาแนวโน้มของกำไร (Earning Trend Line) พบว่าค่าของอัตราส่วนไม่เป็นไปในทิศทางที่สูงขึ้นตามสภาพของกำไรที่ทางบริษัทได้นำเสนอในงบการเงิน กิจการอาจขาดสภาพคล่องทางการเงิน เนื่องจากมีอัตราส่วนเงินให้กู้ยืมต่อเงินกู้ยืมและเงินรับฝาก สินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน ความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย คุณภาพกำไร และค่าความแปรปรวนและความเสี่ยงมีค่าน้อย ส่งผลให้กำไรไม่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ง่ายเพื่อการนำไปชำระหนี้หรือนำไปลงทุนต่อ

2. บริษัทหลักทรัพย์ ข จำกัด (มหาชน)

บริษัท หลักทรัพย์ ข จำกัด มหาชน มีบริษัทแม่เป็นบริษัทที่จัดตั้งในต่างประเทศ ซึ่งเป็นบริษัทใหญ่ที่มีอำนาจควบคุมบริษัทโดยถือหุ้นโดยอ้อมในบริษัทคิดเป็น 99.15 % ของหุ้นของบริษัททั้งหมด ในปี 2546 ดังนั้นการแสดงผลข้อมูลในงบการเงินจึงแสดงผลเฉพาะงบการเงินของบริษัท โดยมีข้อมูลของสาขาย่อยในประเทศไทยรวมอยู่ด้วยทั้งสิ้น 8 แห่งคือ สาขาย่อยจังหวัดเชียงใหม่ นครสวรรค์ นครราชสีมา ขอนแก่น ราชบุรี ชลบุรี สุราษฎร์ธานี สงขลา

เมื่อศึกษาจากรายงานทางการเงินของ บริษัท หลักทรัพย์ ข จำกัด (มหาชน) พบว่า มีรูปแบบการตกแต่งตัวเลขในงบการเงินสอดคล้องกับทฤษฎี การจัดการเกี่ยวกับรายได้ (Earning Management) ด้วย

การลดผลกำไรของงวดปัจจุบัน (Reducing Current Year Performance) และมีปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง (Going Concern) ดังนี้

ในปี 2546 มีการตัดจำหน่าย ค่าปรับปรุงอาคารเช่าออกไปทั้งสิ้นจำนวน คือ 10,209,734 บาท ภายในรอบระยะเวลาบัญชี 1 ปี การตัดจำหน่ายนี้ขัดแย้งกับนโยบายบัญชีที่กิจการกำหนดไว้ว่ารายจ่ายในการปรับปรุงสินทรัพย์ให้ดีขึ้นเป็นรายจ่ายฝ่ายทุน ซึ่งต้องตัดจำหน่ายตามอายุสินทรัพย์ส่งผลให้ ปี 2546 มีค่าใช้จ่ายสูงขึ้น และมีการกู้ยืมเงินจากกลุ่ม กิจการในเครือตั้งแต่ปี 2545 -2546มูลค่ารวม 165,000,000บาท จากบริษัทแม่ในต่างประเทศและจากบริษัทย่อย นอกจากนี้บริษัททำการเพิ่มทุน ในขณะที่ยังได้รับอิทธิพลจากเศรษฐกิจที่ตกต่ำ บริษัทแม่ ในต่างประเทศเข้าซื้อหุ้นเพิ่มขึ้นทุกปี จนกระทั่งเป็นผู้ถือหุ้น 99.15% และออกจากการเป็นหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ผลกำไรของบริษัท หลักทรัพย์ ข จำกัด (มหาชน) แม้จะมีตัวเลขกำไรที่ดี แต่เบื้องหลังการเกิดกำไรที่แท้จริง มีความเป็นไปได้ที่จะจัดหาเงินแบบ One-time Gain or Loss เพื่อให้มีกระแสเงินสดเข้าเพิ่มขึ้นในบริษัท จากแหล่งเงินทุนสนับสนุนในต่างประเทศซึ่งก็คือบริษัทแม่ในต่างประเทศ และมีการกู้ยืมเงินจากกลุ่มกิจการในเครือทุกปี ดังนั้นตัวเลขกำไรยังไม่สามารถนำมาเป็นข้อมูลเพื่อการตัดสินใจในการลงทุนได้

3. ธนาคาร ค จำกัด (มหาชน)

ธนาคาร ค จำกัด (มหาชน) มีทุนจดทะเบียน 19,919 ล้านบาท เนื่องจากมีรายการสินเชื่อด้อยคุณภาพ และการตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญซึ่งเกินวงเงินขั้นต่ำที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด ในปี 2545 มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชีในเรื่องทรัพย์สินรอกการขายตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 34 เรื่องการบัญชีสำหรับการปรับโครงสร้างหนี้ที่มีปัญหา โดยการปรับปรุงลดยอดมูลค่าสินทรัพย์รอกการขาย กับค่าเผื่อการด้อยค่าที่ธนาคารได้รับรู้ดอกเบี้ยที่ยัง ไม่ได้บันทึกบัญชี

รูปแบบการเปิดเผยข้อมูลของธนาคาร ค จะเปิดเผยเฉพาะส่วนที่ดีและการสร้างแรงจูงใจทางการเงิน (Misinformation, Signaling and Financial Motive) โดยไม่บันทึกหรือเปิดเผยข้อมูลอย่างครบถ้วน สอดคล้องกับทฤษฎีความเป็นตัวแทน (Agency Theory) ดังนี้

ธนาคารไม่ได้ให้ข้อมูลอย่างพอเพียงในรายการหลักทรัพย์ซื้อโดยมีการขายคืน เงินลงทุนชั่วคราว สินทรัพย์อื่น และเจ้าหนี้เบ็ดเตล็ด ซึ่งมีจำนวนมูลค่าสูง และมีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญเกินกว่าที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด ปี พ.ศ. 2545 มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชี (Adoption of Mandatory Accounting Policies) ในเรื่องทรัพย์สินรอกการขาย โดยการปรับปรุงลดยอดมูลค่าสินทรัพย์รอกการขายกับค่าเผื่อการด้อยค่าสินทรัพย์รอกการขาย เข้าข่ายการเป็นรูปแบบหนึ่งของการตกแต่งงบการเงิน เพราะการเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชีในเรื่องทรัพย์สินรอกการขาย มีประกาศใช้ตั้งแต่ 30 กันยายน 2541 การนำมาใช้ภายหลังจะมีผลทำให้เกิดการตัดรายการที่เสื่อมหรือด้อยคุณภาพออกจากบัญชีในช่วง

ที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ถ้าหากธนาคารปรับปรุงลดยอดมูลค่าสินทรัพย์รอการขายกับค่าเผื่อการ
ด้อยค่าในขณะที่ยังไม่มีความพร้อมในการนำมาตรฐานมาใช้ย่อมมีผลกระทบต่อความมั่นคงของ
ธนาคารได้

ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อคุณภาพกำไรคือกำไรที่นำเสนอผ่านงบการเงินไม่สามารถสร้างความ
มั่นใจแก่ผู้ใช้งบการเงินได้ว่าเป็นกำไรที่มีคุณภาพเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการเงินบัญชี
เพื่อให้ผลประกอบการมีตัวเลขที่สูงขึ้น นอกจากนี้ไม่ได้เปิดเผยรายการสินทรัพย์ และหนี้สินอย่าง
ครบถ้วน เมื่อพิจารณาอัตราส่วนทางการเงินพบว่าค่าของอัตราส่วนมีความผันผวนไม่สามารถเป็น
เครื่องบ่งชี้ที่ดีแก่กำไรในอนาคตว่ากำไรนั้นจะมีเสถียรภาพ ดังนั้นความสามารถของธนาคารในการ
เปลี่ยนกำไรเป็นเงินสดได้เพื่อการนำไปชำระหนี้หรือนำไปลงทุนต่อจะทำได้ยากเนื่องจากกิจการขาด
สภาพคล่อง

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการป้องกันการตกแต่งงบการเงินของสถาบันการเงินประเภทบริษัท เงินทุน บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ และ ธนาคารที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

จากระบบการบริหารงานของคณะกรรมการบริหารของสถาบันการเงิน รวมถึงหน่วยงานที่
เกี่ยวข้องจะพบว่า หากแต่ละฝ่ายปฏิบัติหน้าที่ของตนเองด้วยความซื่อสัตย์และมีคุณธรรม ก็จะช่วย
บรรเทาปัญหาและความเสียหายจากการตกแต่งงบการเงินได้ จากการศึกษาครั้งนี้มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ธนาคารแห่งประเทศไทยควรเป็นผู้มีบทบาทอย่างมากในการกำกับและควบคุมดูแล
สถาบันการเงิน กฎ ระเบียบ ประกาศคำสั่งต่างๆควรให้มีการยึดถืออย่างเคร่งครัด และควรมีบทลงโทษ
ที่รุนแรงและจริงจัง ต่อสถาบันการเงินที่ฝ่าฝืนกฎ นอกจากนี้การปฏิบัติหน้าที่ของธนาคารแห่งประเทศไทย
ควรเป็นอิสระ ไม่อยู่ใต้อิทธิพลของกลุ่มทางการเมือง และกลุ่มธุรกิจ

2. ในทางปฏิบัติฝ่ายที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับสถาบันการเงิน ไม่ว่าจะเป็นธนาคารแห่ง
ประเทศไทย ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย
หรือสรรพากร ควรมีการจัดทำระเบียบข้อบังคับต่างๆที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อลดช่องโหว่
ที่จะเปิดโอกาสให้เกิดการเลือกปฏิบัติหรือหลีกเลี่ยงที่จะไม่ปฏิบัติ

3. ผู้ใช้งบการเงิน โดยเฉพาะผู้ลงทุนควรให้ความสำคัญกับงบการเงินของสถาบันการเงิน
ที่ตนต้องการเข้าไปลงทุนควรศึกษาถึงสิ่งต่อไปนี้

3.1 การใช้นโยบายบัญชีที่ยึดหลักความระมัดระวัง (Conservative)

3.2 มีการตั้งสำรองค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไว้เป็นจำนวนมากพอสมควรเมื่อเทียบกับ
ยอดลูกหนี้ที่มีอยู่และผลขาดทุนจากหนี้สูญในอดีต

3.3 การตั้งสำรองค่าเผื่อการลดราคาของหลักทรัพย์ อย่างเหมาะสมกับสภาพ
เศรษฐกิจ และหลักทรัพย์ที่สถาบันการเงินนั้นไปลงทุน

3.4 การเปิดเผยข้อมูลอย่างชัดเจน และเพียงพอ โดยยึดหลักความสม่ำเสมอ (Consistency)

3.5 ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการเงิน กับบริษัทร่วมและบริษัทย่อย ในด้านความสัมพันธ์ทางธุรกิจ ภาระผูกพันระหว่างกันเช่น การกู้ยืมระหว่างกัน รายการค้าระหว่างกัน เป็นต้น

3.6 รายการในงบดุล งบกำไรขาดทุน งบกระแสเงินสดและหมายเหตุประกอบงบการเงิน ไม่ควรศึกษาเฉพาะตัวเลขกำไรหรือขาดทุนเท่านั้นเพราะไม่เพียงพอต่อการนำมาเป็นข้อมูลเพื่อการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจ

4. ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตควรปฏิบัติตามตรวจสอบตามมาตรฐานการบัญชีที่รับรองทั่วไป ซึ่งการตรวจสอบรวมถึง การประเมินความเหมาะสมของหลักฐานการบัญชีที่กิจการใช้ และการแสดงรายการที่นำเสนอในงบการเงิน

5. บุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการจัดทำงบการเงินของสถาบันการเงิน ควรปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมของกิจการเป็นหลัก ก็จะสามารถป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจนนำไปสู่ความเสียหายทางเศรษฐกิจ